

El somni d'un arxiduc

Lluís Salvador d'Habsburg va ser el primer propagandista turístic de les belleses de Mallorca. Malgrat tot, fora de l'illa ha estat sempre un personatge desconegut.

Gairebé a la mateixa hora, Brandys, un petit poble dels afores de Praga. Fa un dia gris i per la porta del cementiri surt un home d'edat ja avançada. Camina amb una mica de dificultat i a la mà porta una grossa cartera. Passa sense mirar les tombes abandonades a la foscor i les ombres de la vegetació. Després, amb un gest resignat, s'ajusta la bufanda i agafa l'autobús cap a Drisy.

Al mateix temps, el mateix dia de Tots Sants, un dibuixant solitari passa per entre la filferrada. Han tancat l'accés a una antiga posada anomenada Ca Madó Pilla, després hotel, avui apartaments de lloguer. Entre Valldemosa i Deià, a la costa nord de Mallorca. El dia és tan clar i diàfan que pareix fet de la qualitat densa de la pintura a l'oli. Però el dibuixant quasi no se n'adona. Cerca el caminó que, fa temps, portava cap a més enllà. Cap a la banda per on despunta la silueta inconfusible de Na Foradada.

El mateix matí. Viena. Un home que pareix sorgit de la novel·la d'Umberto Eco *El nom de la rosa*, com un deforme monjo medieval, obre la porta de la Cripta dels Caputxins. Hi ha l'inevitable grup de turistes amb les càmeres i l'expressió entre esbalaïda i resignada del viatger. Seu en una desmarxada cadira de fusta i comença a despatxar entrades a una velocitat desmesurada. Els visitants davallen les escales per trobar-se amb un espectacle oníric, de malson: les

L'arxiduc Lluís Salvador.

tombes de la família dels kàisers de l'Imperi Austro-Hongarés, barroques i com pastissos funeraris de metall i dol. En la profunditat de la cripta, els passos ressonen como si vinguessin de l'altre món.

¿Quina relació hi ha entre aquestes tres escenes en llocs tan diferents?

Un nom, un personatge desconegut, uneix els tres paisatges en un destí comú: l'arxiduc imperial Ludwig Salvator d'Habsburg i Toscana.

UN PRÍncep TURMENTAT

Hi ha homes que han nascut en el moment culminant del seu país o la seva època, que són com el fruit assaonat de tot un període històric. D'altres, però, aparèixen justament en l'instant del declivi, de la caiguda.

L'arxiduc Lluís Salvador fou un d'aquests. Va néixer el 1847, just un any després que la fortuna del seu pare, el gran duc de Toscana, Leopold II, començara a declinar. Tan sols deu anys més tard, el moviment insurgent italià el va fer fugir de Florència, la seva pàtria. A partir d'aquell moment, la família dels grans ducs de Toscana viuria a l'exili.

Lluís Salvador va aparèixer al moment final del Imperi, quan l'estat més important de tota l'Europa Central desapareixeria en una pluralitat de nacions diferents. La seva és una figura epigonal, malenconiosa.

S'Estaca fou la possessió de l'arxiduc més pròxima al mar.

CARLOS GARRIDO

Predestinada a les llums de l'ocàs.

L'arxiduc, amb poques obligacions imperials, es dedicà a viatjar a bord del seu iot *Nixe*. Va ser l'impulsor de nombroses obres científiques a Espanya i Itàlia i va escriure llibres com *Die Balearen*, obra fonamental per l'estudi de les Illes.

L'envergadura d'aquesta tasca hauria hagut de merèixer, sense dubtes, un lloc d'excepció a la seva època. Això no obstant, ningú el coneix a Praga o a Viena. El preu que va pagar per la seva independència, pel seu refús de la vida hipòcrita i asfixiant de la reialesa, seria un teló de silenci. Lluís Salvador, que tenia fama merecuda de descuidat i brut —a més, amb unes relacions escandalosament bisexuals—, va morir quan tots

estaven massa ocupats en la guerra. El seu cadàver romangué a la capella del castell de Brandys més d'un any. Avui és un fantasma d'un temps periclitat.

El senyor Hyka —que ara agafa l'autobús sense mirar el paisatge esfumat i opac de la campanya de Bohèmia —és, malgrat el seu humil aspecte de mestre jubilat, l'únic especialista en la biografia de l'arxiduc Ludwig Salvator existent en una Txecoslovàquia on els Habsburg han estat esborrats de la seva història.

Nascut a Brandys, va conèixer des de sempre la història del seu castell i del darrer noble que l'habità, i ha aprofitat el seu ofici de mestre per a recollir tota mena de testimonis d'aquell home desdibuixat pel temps. Cartes, fotografies, llibres, re-

lats orals. A la seva casa de Drisy, amb ben poques comoditats, ha format un autèntic museu per a ningú.

L'home de la bufanda i el barret acaba de posar una llumeta en una tomba que porta un nom ben estrany per als txecs: Antoni Vives Colom. El secretari de l'arxiduc, que va morir dos anys després d'aquell, enmig d'una gran incertesa i tan lluny de la seva illa. Cada any, el primer de novembre, el senyor Hyka li fa aquest darrer homenatge. Després, de nou, l'oblit i el silenci.

UN PETIT REGNE DE CEL I MAR

Hem deixat el dibuixant passant els reixats. Ara camina per un sender tan estret que, a vegades, és fins i tot

perillós. Pot veure la península de Na Foradada sobre el mar d'una blavor profunda i centellejant. Passa pels boscos i terres de la possessió de Miramar.

L'any 1865, un Lluís Salvador encara jove arribava per primera vegada a Mallorca. Portava el secret d'una de les seves primeres tragèdies. La seva promesa, l'arxiduesa Matilde, havia mort en una festa, quan es va encendre la seva disfressa de papallona. L'impacte d'aquell fet, que l'arxiduc mantindria ocult tota la vida, havia accentuat el seu caràcter malenconiós i més aviat introvertit.

No obstant això, el descobriment d'Eivissa i Mallorca li va canviar la vida. Va visitar per primera vegada la possessió de Miramar, allà

EL NOSTRE SÍMBOL

EL NOSTRE SERVEI

"la Caixa"
CAIXA DE PENSIONS

El nostre símbol és conegut.
El nostre servei, reconegut: visió de futur,
creació constant de nous productes,
una experiència de 85 anys
i l'atenció més personalitzada
que reben els nostres clients.

Resultat de la formació dels professionals
que atenen les més de 1500 oficines de "la Caixa".

En qüestió de serveis,
és prudent escollir cinc estrelles.

Dalt, el senyor Hyka és gairebé l'únic que conserva el record de Lluís Salvador a Txecoslovàquia. Baix, Antoni Vives, secretari de l'arxiduc.

a on al segle XIII Ramon Lull fundà l'Escola de Llençües Orientals, amb el suport del rei Jaume II de Mallorca.

La nit següent, quan Lluís Salvador dormia en una desgavellada torre que una dona d'Estellencs li havia llogat, pensà, tot sentint el soroll de la mar i la lluminositat del cel, que seria meravellós viure a Miramar. Poc després, havia comprat la possessió.

Si Lluís Salvador va ser feliç en la seva vida, sense dubtes que Miramar devia ser l'escenari. Allí trobaria una jove pagesa enèrgica i molt viva, que seria la seva amant i també l'encarregada d'una de les seves possessions: na Catalina Homar. La pagesa i el príncep, com en un conte infantil. Avui, S'Estaca està exactament com llavors. Solament els cultius d'on sortia la famosa malvasia han desaparegut.

Finalment, l'arxiduc va deixar na Catalina a S'Estaca, devorada per la sífilis. La història de prínceps i pageses va tenir un final cruel.

Si la costa nord de Mallorca és, encara avui, un dels llocs privilegiats del Mediterrani, és gràcies a l'arxiduc. Els seus miradors, malgrat la ruïna i l'abandó, ens mostren encara el seu amor per aquest grandios escenari. Lluís Salvador no sols va estudiar la història, la gent i els monuments de l'illa, sinó que va fer art amb el seu paisatge. Però el petit imperi de Lluís Salvador també va tenir un final trist. Avui, la mar s'ha emportat els seus camins, i l'accés als miradors està tancat. L'especulació amenaça el seu perdut paradís.

Hora foscant a la costa de

S'Estaca. I és com si el fantasma de l'arxiduc sospirés des de qualsevol dels seus miradors buits i solitaris. Potser a la vista de la destrucció inexorable del paisatge de l'illa que tant va estimar.

UN NOM MÉS A LA PARET

El darrer episodi es desenvolupa aquí. A Viena. Quan el vigilant de la cripta dels Caputxins despatxa indiferentment entrades per a l'espectacle de les tombes imperials. Lluís Salvador volia ser enterrat «a les sorres del Sàhara». Com Rodolf, el príncep hereu misteriosament mort a Mayerling, volia reposar al petit cementiri d'un poble, i Sissi al seu palau homèric de Corfú.

Avui, els visitants, ni tan sols poden veure la seva tomba. Solament una làpida a la paret, amb els noms d'altres arxiducs i membres de la família imperial, recorda la seva existència. Tots passen al costat sense adonar-se'n, com el monjo de la porta mira indiferent els turistes que fan fotos i criden per entre les tombes.

Pot ser que el cos de l'arxiduc romangui aquí, amagat per una d'aquestes parets. Però segur que, si existeix alguna cosa semblant a l'ànima, la seva està molt lluny. Allà on ell va voler instaurar un petit regne en el qual la bellesa, la ciència i el coneixement no portaven a la guerra i a la destrucció com al món, sinó a una harmonia impossible entre l'home i els somnis de la natura.

Al cap i a la fi, els mallorquins són els únics que conserven avui el seu record i guarden les traces de la seva personalitat. El seu afany, per tant, no fou en va.

Carlos Garrido